

УДК 338.24

П.І. Коренюк, д-р екон. наук, професор

Н.Г. Шепель, канд. екон. наук, доцент

М.В. Кулик

Дніпровський державний технічний університет

**СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОСТІ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ
ТА ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ**

Сталий розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури є найважливішою передумовою для підвищення конкурентоспроможності економіки та інтеграції України у глобальне інформаційне суспільство, дозволяє розширити можливості людини отримувати доступ до національних та світових інформаційних ресурсів, поліпшити умови та якість життя. Розвиток світової економіки тягне за собою посилення конкуренції на глобальних та локальних ринках. Основним видом послуг зв'язку на який також варто обернути увагу є телекомунікаційні послуги з надання каналів зв'язку та Інтернет. Подальші перспективи ефективного розвитку телекомунікаційних підприємств, зокрема підприємств зв'язку, в першу чергу залежать від здійснення комплексної оцінки їх операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Пропонована управлінська модель дозволить виокремити відповідальність окремих підприємств, які будуть зосереджені та сконцентровані на наданні відповідних телекомунікаційних послуг, та послуг зв'язку. Потрібно ввести єдину систему моніторингу та контролю якості надання послуг. Підвищення якості надання послуг позитивно вплине на діяльність телекомунікаційного ринку регіону та держави.

Ключові слова: конкурентоздатність, підприємство, телекомунікаційні, зв'язок, дослідження, витрати.

Вступ. Сфера зв'язку та провідних телекомунікаційних ринків є однією із пріоритетних і важливих напрямків економіки України. Вона створює інноваційну складову в соціально-економічному розвитку держави, демонструючи упродовж десятиліть стійку динаміку росту. Сталий розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури є найважливішою передумовою для підвищення конкурентоспроможності економіки та інтеграції України у глобальне інформаційне суспільство,

дозволяє розширити можливості людини отримувати доступ до національних та світових інформаційних ресурсів, поліпшити умови та якість життя.

Дослідження проблем і розвитку телекомунікаційних ринків в Україні не нове для економічної науки. Процес еволюції галузі та її подальший розвиток досліджувало немало вчених, серед яких: В.В. Афанасьєв [1], Р. Кох [1], П. Голишко [1] та ряд інших науковців. Особливості регулювання та стратегії розвитку ринків зв'язку, тенденції та закономірності економічних відносин на зазначеному ринку відображені в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: В.І. Андріанова [2], А.В. Соколова [2], В.М. Орлова [3] та ін. Єдина національна система зв'язку України (ЄНСЗУ) спільно з засобами обчислювальної техніки та інформаційних технологій складає технічну основу інфраструктури інформатизації українського суспільства. ЄНСЗУ є технологічною основою майбутнього “електронного” суспільства України, зв'язана з мережами електрозв'язку інших країн і повинна зайняти важливе місце у світовому інформаційному просторі у Глобальній і Європейській інфраструктурах, що розвиваються [4]. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, їхнє наукове та практичне значення, низка питань стосовно перспектив розвитку телекомунікаційних ринків в Україні вимагає уточнення та нових підходів.

Постановка проблеми. Метою даної роботи є визначення факторів впливу на стратегію підвищення конкурентоздатності телекомунікаційних підприємств та виявлення резервів поліпшення ефективної діяльності вітчизняного телекомунікаційного ринку.

Результати роботи. Розвиток світової економіки тягне за собою посилення конкуренції на глобальних та локальних ринках. У зв'язку з цим сьогодні для підприємств зв'язку особливого значення набуває ефективне використання всіх наявних виробничих ресурсів, зокрема з урахуванням нового етапу у розвитку українських телекомунікацій – етапу перетворення українського суспільства на основі конвергентного об'єднання інформатизації і телекомунікації в електронно-інформаційне суспільство на основі Закону “Про телекомунікації” і інших регламентних документів.

В Україні зв'язок є одним з найбільш стійких секторів економіки. Його стійка якісна робота є найважливішою умовою діяльності держави і суспільства. Зокрема, доходи від надання телекомунікаційних послуг у звітному періоді 2016 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилися на 10,0 % і склали 27512,5 млн грн, що становить 92,4 % від загальної кількості доходів від надання послуг зв'язку. Основними сегментами на ринку телекомунікаційних послуг залишаються мобільний

зв'язок, телефонний фіксований зв'язок та послуги Інтернет, спільна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг за підсумками I півріччя 2016 року складає 81,8%. Так зокрема дохід від телекомунікаційних послуг зв'язку на I півріччя 2016 року, за даними державної служби статистики України, склав близько 30 млрд. грн, що на 10,5% (або на 2833,9 млн. грн.) більше ніж у I півріччі 2015 року [5, 6]. Доцільно зупинитись на огляді ринку мобільного зв'язку, який є одним із сегментів галузі зв'язку, що найбільш інтенсивно розвивається. Мобільний телефонний зв'язок перейшов в розряд найбільш доступних послуг. І в чималому ступені завдяки меншій — у порівнянні з фіксованим зв'язком — вартості розгортання та обслуговування телекомунікаційних мереж. Сьогодні кількість мобільних телефонних терміналів в Україні перевищує кількість стаціонарних телефонів у 2,5 раза, при цьому стрімкими темпами зростає кількість телефонів, які працюють під управлінням операційних систем (смартфонів). Частка власників смартфонів та комунікаторів, що були зареєстровані в телекомунікаційних мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку протягом року, зросла приблизно на 35–40% та перевищила 6 млн. од. Це, в свою чергу, створило умови для зростання попиту населення на послуги з використанням високошвидкісних широкосмугових технологій радіодоступу, таких як CDMA і UMTS, та до значного збільшення обсягів Інтернет-трафіка. Доходи від надання послуг зв'язку за I півріччя 2015-2016 рр. наведені у табл. 1.

Протягом року суттєво зросли телекомунікаційні ресурси мереж, які використовують технології CDMA EV-DO. Зацікавленість у розвитку зазначеної технології з боку суб'єктів ринку є ознакою подальшого прискореного розвитку цієї технології на ринку телекомунікацій України.

Основним видом послуг зв'язку на який також варто обернути увагу є телекомунікаційні послуги з надання каналів зв'язку та Інтернет (табл. 2), так зокрема доходи від надання Інтернет послуг у I півріччі 2016 р. склали 3857,2 млн грн, в тому числі 2643,3 млн грн від реалізації послуг населенню та 1213,8 млн грн від реалізації послуг підприємствам (табл. 2). Частка доходів від надання послуг фіксованого (проводового) широкосмугового доступу в загальних доходах від Інтернет послуг складає 76,7 %, а частка широкосмугового доступу з використанням технологій безпроводового доступу, радіодоступу складає відповідно – 6,4 %.

1. Доходи від надання послуг зв'язку за I півріччя 2015-2016 рр.

Види послуг	Доходи від надання послуг зв'язку, млн грн		Темпи зростання, %	Питома вага доходів у загальному обсязі, %	
	I півріччя 2015 р.	I півріччя 2016 р.		I півріччя 2015 р.	I півріччя 2016 р.
Доходи – всього, у т.ч.	26945,4	29779,3	110,5	100,0	100,0
I. Телекомунікаційні послуги	25004,5	27512,5	110	92,8	92,4
Телефонного фіксованого-всього, у т.ч.:	4193,3	3323,5	79,3	15,6	11,2
телефонного місцевого	3088,5	2450,6	79,3	11,5	8,2
телефонного міського	2878,0	2215,4	77,0	10,7	7,4
телефонного сільського	210,5	235,3	111,8	0,8	0,8
телефонного міжміського та міжнародного	1104,8	872,9	79,0	4,1	2,9
мобільного	14938,1	17174,5	115,0	55,4	57,7
телеграфного	12,3	6,4	51,8	0,0	0,0
проводового мовлення	105,1	90,0	85,6	0,4	0,3
передачі і прийому телевізійних та радіопрограм, радіозв'язку – всього, із них:	1081,1	1372,4	126,9	4,0	4,6
кабельного телебачення	740,8	802,4	108,3	2,7	2,7
супутникове телерадіомовлення	8,0	84,9	1061,3	0,0	0,3
Інтернет- послуг	2982,6	3857,2	129,3	11,1	13,0
інші телекомунікаційні послуги	1692,0	1688,6	99,8	6,3	5,7
II. Поштова та кур'єрська діяльність, з них:	1940,9	2266,8	116,8	7,2	7,6
поштова діяльність	1574,3	1918,2	121,8	5,8	6,4
кур'єрська діяльність	306,1	291,0	95,1	1,1	1,0
спеціальний і фельдзв'язок	60,6	57,6	95,1	0,2	0,2

Структура доходів від надання послуг зв'язку у I півріччі 2016 р.

Кількість абонентів мережі Інтернет станом на 30 жовтня 2016 р. склала 14722,4 тис. осіб, з них 14648,4 тис. осіб (або 99,5 %) отримують послуги широкопasmового доступу до мережі Інтернет. Забезпеченість населення України Інтернет послугами у розрахунку на 100 жителів становить 34,5. Областями з найвищим рівнем забезпеченості Інтернет послугами є Одеська, Миколаївська області та місто Київ.

Саме тому доцільним є розвинення телекомунікаційних послуг зв'язку у інших областях України, зокрема Дніпропетровській області, але щоб обрати найбільш ефективну методику управління підприємством зв'язку треба проаналізувати основні джерела витрат такого підприємства.

Згідно з діючим законодавством України та сучасним станом розвитку сфери телекомунікацій оператор зобов'язаний забезпечувати з'єднання з будь-яким абонентом, а регулюванню з боку держави підлягають послуги доступу до мережі національного (домінуючого) оператора.

2. Доходи від телекомунікаційних послуг

Показники	Дохід від реалізації послуг, млн. грн. за I півріччя 2016 року		
	Всього, в тому числі:	населенню	підприємствам
Підключення до мережі Інтернет	172,5	73,2	99,3
Абонентна плата за користування Інтернет послуг	3074,2	2081,2	993,0
Передача даних	609,4	488,3	121,1
Фіксований (проводовий) широкопasmовий доступ, з нього:	2957,9	2104,5	853,4
Цифрові абонентські лінії	1045,6	863,9	181,7
Волоконно-оптичні підключення	1299,2	799,0	500,2
Локальні мережі	338,2	179,4	158,8
Модемні підключення до мереж кабельного телебачення	237,8	261,8	12,0
Широкопasmовий доступ з використанням технологій безпроводового доступу, усього, з нього:	248,7	162,2	86,5
мереж рухомого (мобільного) зв'язку	102,3	98,1	4,2
фіксованих безпроводових каналів зв'язку	145,0	63,1	81,9
супутникових каналів зв'язку	1,5	1,0	0,5
Всього	3857,2	2643,3	1213,8

Основними видами витрат підприємств зв'язку є витрати на міжоператорські з'єднання при наданні послуг передачі даних та зв'язку. Таким чином, при проведенні взаєморозрахунків між операторами телекомунікацій за використання їх мереж виникає необхідність у формуванні методики розрахунку собівартості послуг доступу до мережі домінуючого оператора та, на її основі, розмірів розрахункових такс. Серед основних задач, що мають бути вирішені при визначенні розмірів розрахункових такс на послуги доступу, слід визначити: джерела витрат на кожний вид послуг доступу, методи розподілу витрат за кожним видом послуг доступу, розміри витрат, механізми забезпечення прибутковості надання послуг доступу.

Визначимо джерела та розміри витрат, що несе оператор телекомунікацій при наданні послуг доступу до мережі Інтернет на всіх рівнях власної телекомунікаційної мережі (1).

$$Z_{ict} = \left[\frac{Z_{ij}}{N_{jкл}} \right] n_{ij} \quad (1)$$

де Z_{ict} – сумарні витрати протягом визначеного періоду часу на станційне обладнання, що задіяне при наданні конкретного виду телекомунікаційних послуг на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

Z_{ij} – витрати протягом визначеного періоду часу на станційне обладнання j -го типу, що задіяне при наданні виду послуг взаємоз’єднання на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

$N_{jкл}$ – загальна ємність j -го типу станційного обладнання, що задіяне при наданні виду послуг взаємоз’єднання на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

n_{ij} – кількість каналів (для абонентів) j -го типу станційного обладнання, що задіяне при наданні конкретного виду телекомунікаційних послуг на i -му рівні телекомунікаційної мережі.

Приведені витрати на елементи лінійного та каналоутворювального обладнання i -го рівня телекомунікаційної мережі визначаються як

$$Z_{iкан} = \left[\frac{Z_{ik}}{(L_k N_k)} \right] n_{ik}, \quad (2)$$

де $Z_{iкан}$ – сумарні витрати протягом визначеного періоду часу на лінійне та каналоутворювальне обладнання, задіяне при наданні конкретного виду телекомунікаційних послуг на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

Z_{ik} – витрати на лінійне та каналоутворювальне обладнання k -го типу, що задіяне при наданні виду послуг зв’язку на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

L_k – довжина лінії k -го типу, що задіяна при наданні виду послуг зв’язку на i -му рівні телекомунікаційної мережі;

N_k – кількість каналів зв’язку лінії k -го типу, що задіяна при наданні конкретного виду телекомунікаційних послуг на i -му рівні телекомунікаційної мережі зв’язку;

n_{ik} – кількість ліній k -го типу, що задіяне при наданні конкретного виду телекомунікаційних послуг на i -му рівні телекомунікаційної мережі.

На основі даних про основні види витрат підприємств зв'язку, та попиту на телекомунікаційні послуги, оптимальним є розподільне керування такою компанією, а саме відокремлення надання різних послуг по різних підрозділах підприємства з урахуванням загальних функцій підрозділів при взаємодії між підприємством зв'язку та контрагентами, або у разі наявності у підприємства більше ніж 5000 абонентів – створення нових підприємств, повністю підпорядкованих основному.

Також доцільним є побудова та обслуговування власної телекомунікаційної мережі, враховуючи що з кожним роком хоча і зменшується кількість нових абонентів, але загальна собівартість такої мережі буде рости, та попит на послуги зв'язку буде зростати.

Таким чином для успішного стратегічного розвитку телекомунікаційне підприємство має ефективно використовувати зворотні зв'язки з іншими підприємствами зв'язку. Це на сам перед допоможе систематизувати та аналізувати інформацію про неконтрольоване зовнішнє середовище, показники досягнень підприємств-конкурентів, ступінь задоволеності споживачів, тенденції розвитку галузі, нормативно-законодавчу базу, стан макроекономіки, наявність або дефіцит ресурсів або клієнтської бази, засоби масової інформації, динаміку статистичних даних збуту а прибутків тощо.

Висновки. Дослідження телекомунікаційного ринку надання послуг дозволило виявити значимість окремих чинників та домінуючих тенденцій. Встановлено, що подальші перспективи ефективного розвитку телекомунікаційних підприємств, зокрема підприємств зв'язку, в першу чергу залежать від здійснення комплексної оцінки їх операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Керівництво даних вище вказаних підприємств при ухваленні управлінських рішень у процесі реалізації стратегії, на нашу думку, має моделювати чинники впливу на ефективність прийнятих рішень. Зокрема в першу чергу це стосується рівня витрат на короткостроковий період. В загалі, керівники нового типу інноваційних підприємств мають забезпечувати реалізацію ефективних управлінських рішень щодо забезпечення поставленої мети підприємств зв'язку.

Очікуваний прибуток у вигляді грошових надходжень має задовольнити потреби всіх зацікавлених господарських суб'єктів: власників, кредиторів, працівників, і т.д. Крім того телекомунікаційні підприємства, та підприємства зв'язку зі свого прибутку, так як і підприємства інших галузей економіки, виплачують податки у державний

та місцевий бюджету. Таким чином ефективність управлінських рішень має мультиплікаційні наслідки у вигляді зростання заробітної плати, наповнення бюджету, розширення телекомунікаційних послуг, та послуг зв'язку для населення.

Має місце за останні 18 місяців відносна стабільність вітчизняного ринку надання телекомунікаційних послуг. Як свідчать вище приведені данні, спостерігається подальшій його розвиток і він є доцільним з економічної точки зору. Цілком виправдано та економічно є доцільним впровадження новітніх інноваційних методів управління телекомунікаційних підприємств та підприємств зв'язку. Ми вважаємо, що одним з таких заходів є створення керуючих компаній, в яких будуть зосереджені основні активи підприємств. Вищевказана управлінська модель дозволить виокремити відповідальність окремих підприємств, які будуть зосереджені та сконцентровані на наданні відповідних телекомунікаційних послуг, та послуг зв'язку. Потрібно ввести єдину систему моніторингу та контролю якості надання послуг. Підвищення якості надання послуг позитивно вплине на діяльність телекомунікаційного ринку регіону та держави.

І основними витратами телекомунікаційних підприємств та підприємств зв'язку будуть витрати на між операторські з'єднання як з українськими так і закордонними підприємствами. На зниження даних витрат має бути зосереджена увага керівників нового складу підприємств. Так як витрати на забезпечення підключення абонента мають бути враховані на платі за підключення, то витрати між операторських з'єднань повністю будуть лягати на очікуваний прибуток. Вони можуть бути збільшені за рахунок впровадження нових послуг зв'язку та перехід на нові стандарти надання телекомунікаційних послуг у короткостроковому періоді. А на перспективу вони мають сприяти зниженню обслуговування в розрахунку на одного абонента.

Бібліографічний список: 1. Афанасьев В.В. Бизнес модели развития сетей мобильной связи / В.В. Афанасьев // Мобильные системы. – 2003. – № 10. – С. 35-42. 2. Андрианов В.И. Сотовые, пейджинговые и спутниковые средства связи / В.И. Андрианов, А.В. Соколов. – СПб.; 2010. – 160с. 3. Орлов В.М. Основы управления в галузі зв'язку / В.М. Орлов. – Одеса: Видавничий центр УДАЗ, 1999. – 205 с. 4. Гребенніков В.О. Аналіз розвитку телекомунікацій незалежної України. / Гребенніков В.О. // ”Зв'язок” №2 2010р. – С.76-82. 5. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/> 6. Національна комісія, що здійснює державне

регулювання у сфері зв'язку та інформатизації 7. <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=1250&language=uk> 8. Іртищева І.О. Вплив глобалізації на рівень конкурентоспроможності національної економіки: фактори, механізми, інструменти / І.О. Іртищева, Т.В. Стройко, О.Є. Гросицька, М.І. Стегней // Вісник ХНАУ. Збірник наукових праць. Вип. 4. – Харків, ХНАУ. – 2013. – С. 34-45. 9. Іртищева І.О. Корпоративна культура – важливий фактор конкурентоспроможності організації / І.О. Іртищева // Збірник наукових праць НУК. – Миколаїв : НУК, 2015. – № 1 (457). – С. 69-74.

Коренюк П.И., Шепель Н.Г, Кулик М.В. Стратегия повышения конкурентоспособности телекоммуникационных предприятий и предприятий связи. Устойчивое развитие информационно-телекоммуникационной инфраструктуры является важнейшей предпосылкой для повышения конкурентоспособности экономики и интеграции Украины в глобальное информационное пространство, позволяет расширить возможности человека получать доступ к национальным и мировым информационным ресурсам, улучшить условия и качество жизни. Развитие мировой экономики влечет за собой усиление конкуренции на глобальных и локальных рынках. Основным видом услуг связи на который также стоит обратить внимание являются телекоммуникационные услуги по предоставлению каналов связи и Интернет. Дальнейшие перспективы эффективного развития телекоммуникационных предприятий, в частности предприятий связи, в первую очередь зависят от осуществления комплексной оценки их операционной, финансовой и инвестиционной деятельности.

Предлагаемая управленческая модель позволит выделить ответственность отдельных предприятий, которые будут сосредоточены и сконцентрированы на предоставлении соответствующих телекоммуникационных услуг и услуг связи. Нужно ввести единую систему мониторинга и контроля качества предоставления услуг. Повышение качества предоставления услуг положительно повлияет на деятельность телекоммуникационного рынка региона и государства.

Ключевые слова: конкурентоспособность, предприятие, телекоммуникационные, связь, исследования, расходы.

Korenyuk P.I., Shepel' N.G., Kulyk M.V. Strategy of increasing of competitiveness of telecommunication enterprises and communication means enterprises. Sustainable development information and telecommunication infrastructure is an essential prerequisite for increasing the

competitiveness of economy and integration of Ukraine into the global information society, allows us to empower people to access national and global information resources, to improve the conditions and quality of life. The development of the world economy entails the increased competition in global and local markets. The main type of communication services which is also worth paying attention to are telecommunication services providing communication channels and the Internet. Future prospects of efficient development of telecommunications companies, particularly communications companies, in the first place depend on the implementation of a comprehensive assessment of their operating, financial and investment activities. Based on the data about the main types of expenses of the enterprises of communication, and demand for telecommunications services, the optimal distribution is the management of such a company, namely the separation of the provision of various services in the different divisions of the enterprise taking into account General features of the units at the interaction between the company and contractors. Thus, at carrying out of mutual settlements between telecommunications operators for using their networks there is a need to develop methods of calculating the cost of services network access by the dominant operator and, based on it, the size of the settlement rates. Also suitable is the construction and maintenance of a private telecommunication network, given that every year though and reduced the number of new subscribers, but the total cost of such a network will grow, and the demand for communication services will grow. Proposed management model would allow us to distinguish the responsibility of individual enterprises that are focused and concentrated on the provision of relevant telecommunication services and communication services. We need to introduce a unified system of monitoring and quality control services. Improving the quality of service provision positive impact on the activities of the telecommunication market of the region and state.

Keywords: competitiveness, enterprise, telecom, communications, research costs.

Стаття надійшла до редакції 1.07.2016 р